

Nowe materiały do znajomości ważek (Odonata) Rembertowa New records of dragonflies (Odonata) of Rembertów

Paweł KOBYŁECKI

ul. Liryczna 8, 04-410 Warszawa
e-mail: fario@poczta.fm

Abstract. The observations were conducted in the peatbogs, reservoirs, ponds and rivers, east of Warsaw in 2020. In total, 40 dragonfly species were recorded, including the protected *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825).

Key words: Odonata, Rembertów, Poland, Warsaw, dragonfly

Stanowisko/teren: Teren badań obejmuje poligon wojskowy przylegający do wschodniej granicy Warszawy oraz warszawską dzielnicę Rembertów. Siedliska, w których dokonano obserwacji to torfowiska, drobne zbiorniki, kanał, niewielka rzeka i kompleks stawów. **UTM: EC09, EC18 i EC19.** Mezoregion: 318.78 Wysoczyzna Wołomińska (SOLON i in. 2018) (Ryc. 1, Tab. 1).



Ryc. 1 Mapa obszaru badań; 1 – stanowiska badań, 2 – tereny leśne, 3 – stawy
Fig. 1. The map of study areas; 1 – sites, 2 – forested area, 3 – ponds

Tabela 1. Wykaz badanych stanowisk
Table. 1. The list of investigated sites

No.	Stanowisko Site	Współrzędne Coordinates		UTM	Siedlisko Habitat
		E	N		
1.	Bagno Jacka	21.215849	52.255393	EC18	torfowisko
2.	Bagno Śmiardki	21.227263	52.263591	EC19	zbiornik oczyszczalni ścieków
3.	Lisie Bagno	21.220392	52.269738	EC19	torfowisko, zbiornik przeciwpożarowy
4.	Mokry Ług	21.191307	52.285278	EC19	obniżenie międzywymowe
5.	Stawy Ossów	21.225509	52.304883	EC19	kompleks stawów rybnych
6.	Dolina Długiej Ossów	21.220868	52.307567	EC19	dolina rzeki
7.	Dolina Długiej Okuniew	21.285763	52.280834	EC19	dolina rzeki
8.	Kanał Bródnowski	21.107789	52.263013	EC09	kanał

Materiał i metody. Obserwacje prowadzono w roku 2020 (od marca do listopada), jako kontynuację badań z lat poprzednich (KOBYŁECKI 2020). Identyfikacji dokonywano przeżyciowo, wykonując dokumentację fotograficzną. Zbierano również wylinki. Badania prowadzono na 8 stanowiskach. Łącznie przeprowadzono 86 obserwacji (w tym 11 bez stwierdzeń ważek). Rozkład obserwacji w poszczególnych miesiącach przedstawiał się następująco: marzec – 1 obserwacja, kwiecień – 5, maj – 11, czerwiec – 19, lipiec – 12, sierpień – 2, wrzesień – 26, październik – 4, listopad – 7. Rozkład obserwacji na poszczególnych stanowiskach przedstawiał się następująco – Bagno Jacka – 15, Bagno Śmiardki – 14, Lisie Bagno – 4, Mokry Ług – 19, Stawy Ossów – 8, Dolina Długiej Ossów – 5, Dolina Długiej Okuniew – 4, Kanał Bródnowski – 6, inne – 12.

Wyniki. Stwierdzono 40 gatunków ważek, powiększając listę gatunków okolic Rembertowa do 41. Wykaz wraz z uwagami dotyczącymi statusu ochronnego i zoogeografii przedstawiono poniżej.

Wykaz stwierdzonych gatunków:

1. *Calopteryx splendens* (HARRIS, 1870) – obs. na stan. 5, 6 i 7 od 23.05 do 2.07 w liczbie do kilkuset os. (7 stwierdzeń). Wyjątkowo **późna obserwacja** jednej samicy na stan. 6 w dn. **22.09**; ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
2. *Calopteryx virgo* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 1, 3 i 7 w dn. 28.06 i 2.07 w liczbie kilku ♂♂ i ♀♀ (3 stwierdzenia).
3. *Lestes sponsa* (Hansemann, 1823) – obs. na stan. 3-5 od 28.06 do 23.09 w liczbie do kilkunastu os. (5 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy.
4. *Lestes dryas* (KIRBY, 1890) – obs. na stan. 1 i 4 od 28.06 do 31.07 w liczbie do kilku os. (3 stwierdzenia); ♂♂ i ♀♀.
5. *Lestes barbarus* (FABRICIUS, 1798) – po 1 ♂ obs. w dn. 15.09 na stan. 4 i 18.09 na stan. 5.
6. *Lestes virens* (CHARPENTIER, 1825) – obs. na stan. 1-5 od 28.06 do 22.10 w liczbie do kilkadziesiątu os. (16 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
7. *Chalcolestes viridis* (VANDER LINDEN, 1825) – obs. na stan. 1-6 od 1.07 do 22.10 w liczbie do kilkadziesiątu os. (18 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
8. *Sympecma fusca* (VANDER LINDEN, 1820) – obs. na stan. 1, 2, 4, 6, 8 od 27.03 do 9.09 w liczbie do kilkadziesiątu os. (16 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.

9. *Ischnura elegans* (VANDER LINDEN, 1820) – obs. na stan. 1 i 3-7 od 2.06 do 23.09 w liczbie do 9 os. (17 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
10. *Ischnura pumilio* (CHARPENTIER, 1825) – 2 ♂♂ obs. w dn. 27.07 i 1 ♂ obs. w dn. 15.09 na stan. 5.
11. *Enallagma cyathigerum* (CHARPENTIER, 1840) – tylko jedna obs. kilku os. w dn. 28.06 na stan. 3.
12. *Coenagrion pulchellum* (VANDER LINDEN, 1825) – obs. na stan. 3 i 4 w dn. 28.06 w pojedynczych egzemplarzach.
13. *Coenagrion puella* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 1-8 od 23.05 do 31.07 w liczbie do kilkudziesięciu os. (28 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
14. *Coenagrion hastulatum* (CHARPENTIER, 1825) – obs. na stan. 1 i 4 od 7.06 do 31.07 w liczbie do kilku os. (3 stwierdzenia); ♂♂ i ♀♀, tandemy.
15. *Erythromma najas* (HANSEMANN, 1823) – obs. na stan. 5 w dn. 1-2.07 w liczbie kilku os.
16. *Erythromma viridulum* (CHARPENTIER, 1840) – 1 ♀ obs. w dn. 25.06 na stan. 1.
17. *Pyrrhosoma nymphula* (SULZER, 1776) – obs. na stan. 6 i 7 w dn. 2.06 w liczbie kilku os.; ♂♂ i ♀♀, tandemy.
18. *Platycnemis pennipes* (PALLAS, 1771) – obs. na stan. 5 i 7 w dn. 2.07 w liczbie kilkudziesięciu os.; ♂♂ i ♀♀.
19. *Aeshna mixta* (LATREILLE, 1805) – obs. na stan. 1-5 w dn. od 9.09 do 8.10 w liczbie do 5 os. (15 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, składanie jaj.
20. *Aeshna affinis* (VANDER LINDEN, 1825) – 3 os. obs. na stan. 5 w dn. 27.07 i 1 martwy ♂ na stan. 3 w dn. 9.09 (późna obserwacja); **gatunek „południowy”**.
21. *Aeshna isoceles* (O.F. MÜLLER, 1767) – obs. na stan. 1 i 3 od 7.06 do 28.06 w pojedynczych egzemplarzach (4 stwierdzenia).
22. *Aeshna grandis* (LINNAEUS, 1758) – 1 os. obs. w dn. 10.09 na stan. 1.
23. *Aeshna cyanea* (O.F. MÜLLER, 1764) – obs. na stan. 4 i 6-8 od 31.07 do 22.10 w liczbie do 3 os. (12 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, składanie jaj.
24. *Anax imperator* (LEACH, 1815) – obs. na stan. 1-5 od 7.06 do 31.07 w liczbie do 2 os. (9 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, składanie jaj.
25. *Brachytron pratense* (O.F. MÜLLER, 1764) – 1 ♂ obs. w dn. 2.06 na stan. 7.
26. *Cordulia aenea* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 1 i 4 od 9.05 do 28.06 w liczbie do kilku ♂♂ i ♀♀, (7 stwierdzeń); 24.04 na stan. 4 obserwowana larwa.
27. *Somatochlora metallica* (VANDER LINDEN, 1825) – obs. na stan. 6 i 7 od 2.06 do 2.07 w liczbie do kilku osobników (3 stwierdzenia).
28. *Libellula quadrimaculata* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 1-5 i 7 od 24.04 do 31.07 w liczbie do kilkuset (1.07 na stan. 7) os. (24 stwierdzenia); ♂♂ i ♀♀, kopulacja, składanie jaj, wylinki, osobniki teneralne.
29. *Libellula depressa* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 2, 3 i 5 od 2.06 do 2.07 w liczbie do kilku os. (6 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀.
30. *Orthetrum cancellatum* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 1-5 od 8.06 do 31.07 w liczbie do kilkunastu os. (9 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
31. *Orthetrum albistylum* (SELYS, 1848) – obs. na stan. 5 od 1.07 do 27.07 w liczbie do kilkunastu os. (3 stwierdzenia); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj (Fot. 1); **gatunek „południowy”**.
32. *Leucorrhinia rubicunda* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 4 od 31.05 do 28.06 w liczbie do kilkunastu os. (3 stwierdzenia); ♂♂ i ♀♀, tandemy, składanie jaj.

33. *Leucorrhinia pectoralis* (CHARPENTIER, 1825) – obs. na stan. 1, 4 i 5 od 31.05 do 2.07 w liczbie do 3 ♂♂ i ♀♀, (9 stwierdzeń); **gatunek objęty ochroną gatunkową** (ROZPORZĄDZENIE... 2016).
34. *Sympetrum danae* (SULZER, 1776) – obs. na stan. 1-4 od 28.06 do 7.10 w liczbie do kilkudziesięciu os. (12 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
35. *Sympetrum sanguineum* (O.F. MÜLLER, 1764) – obs. na stan. 1-8 od 1.07 do 8.10 w liczbie do kilkuset os. (30 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
36. *Sympetrum flaveolum* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 1, 2, 4 i 5 od 28.06 do 23.09 w liczbie do kilkunastu os. (5 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
37. *Sympetrum fonscolombii* (SELYS, 1840) – 1 młody ♂ obs. w dn. 27.07 na stan. 5 oraz 1 wylinka znaleziona w dn. 19.09 na piaskowni (52.279444; 21.209310); **gatunek „południowy”**.
38. *Sympetrum striolatum* (CHARPENTIER, 1840) – obs. na stan. 2-5 od 3.09 do 19.11 (**późna obserwacja**) w liczbie do kilkunastu os. (14 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀, tandemy, kopulacja, składanie jaj.
39. *Sympetrum vulgatum* (LINNAEUS, 1758) – obs. na stan. 2-5 od 28.06 do 22.10 w liczbie do kilkunastu os. (13 stwierdzeń); ♂♂ i ♀♀ (w tym androchromatyczne), tandemy, kopulacja, składanie jaj.
40. *Crocothemis erythrea* (BRULLÉ, 1832) – kilkanaście ♂♂ i ♀♀ obs. na stan. 5 w dn. 1-2.07; **gatunek „południowy”**.



Fot. 1. Lecicha białożnaczna *Orthetrum albistylum* – samica składająca jaja; 2.07.2020, Ossów
 Photo 1. White-tailed Skimmer *Orthetrum albistylum* – female in oviposition; 2.07.2020, Ossów

Podczas tegorocznych badań nie udało się stwierdzić jednego gatunku obserwowanego w roku 2019 – *Sympecma paedisca* (BRAUER, 1877).

Podana lista z pewnością nie jest w dalszym ciągu kompletna. Dostępne informacje pojawiające się w opracowaniach: BERNARD i IN. (2009), STOLARZ (2011, informacja ustna) wspominają o trzech innych gatunkach obserwowanych na badanym terenie – *Aeshna juncea* (LINNAEUS, 1758), *Somatochlora flavomaculata* (VANDER LINDEN, 1825), *Leucorrhinia albifrons* (BURMEISTER, 1839). Osiem kolejnych gatunków stwierdzono na terenie Warszawy (MIŁACZEWSKA 2011), do której bezpośrednio przylega badany obszar.

Piśmiennictwo

- BERNARD R., BUCZYŃSKI P., TOŃCZYK G., WENDZONKA J. 2009. Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
- KOBYŁECKI P. 2020. Ważki (Odonata) Rembertowa. Odonatrix, 16 (3): 1-5.
- MIŁACZEWSKA E. (RED.). 2011. Ważki Warszawy. <https://wazki.pl/warszawa.html> (27.11.2020)
- SOLON J., BORZYSZKOWSKI J., BIDŁASIK M., RICHLING A., BADORA K., BALON J., BRZEZIŃSKA-WÓJCIK T., CHABUDZIŃSKI Ł., DOBROWOLSKI R., GRZEGORCZYK I., JODŁOWSKI M., KISTOWSKI M., KOT R., KRĄŻ P., LECHNIO J., MACIAS A., MAJCHROWSKA A., MALINOWSKA E., MIGOŃ P., MYGA-PIĄTEK U., NITA J., PAPIŃSKA EL., RODZIK J., STRZYŻ M., TERPIŁOWSKI S., ZIAJA W. 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. Geographia Polonica, 91 (2): 143-170
- STOLARZ P. (RED.). 2011. Rezerwat Bagno Jacka, monografia przyrodnicza. CEC, Warszawa
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dz. U., poz. 2183, 28 grudnia 2016 r., Warszawa